

Psychological support of a child with limited possibilities of health is examined as a complex technology of psychological support and help to the child, parents and teachers in the decision of tasks of development, upbringing, education, socialization from the side of a teacher-psychologist.

The aim of this article is research of the question of psychological-pedagogical support of children with special educational needs in the conditions of a family.

The support of this aim is related to the row of tasks:

- 1) to reveal the basic problems of children with limited possibilities and their families;*
- 2) to analyze possibilities of psychological-pedagogical support of children with limited possibilities in the conditions of family;*
- 3) to investigate the features of psychological-pedagogical support of children with special educational needs in Kursk;*
- 4) to work out directions of optimization of organization of psychological-pedagogical support of children with limited possibilities in the conditions of the family.*

The decision of the tasks of psychological-pedagogical support of a child with special educational needs in the family can not be limited to the area of direct cooperation of a psychologist with a child, but requires organization of work with teachers and parents as by the participants of educational process.

The special work is necessary to conduct with the parents of this category of children on providing their necessary knowledge about the features of a child, optimal forms of cooperation, to educating to the effective methods of help.

For children with limited possibilities it is necessary to develop a social competence, skills of intermingling with wider public.

Key words: *adaptation, rehabilitation, psychological-pedagogical support, children with limited possibilities of health, integration, corrective-developing work, family, socialization.*

УДК 37.015.3: 159.98

Д. В. Черенщикова

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПСИХОТЕХНІЧНИЙ РЕПЕРТУАР ПРОГРАМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ФОРМАТІ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

Стаття містить обґрунтування доцільності запровадження адаптованих до умов навчання у вищій школі інноваційних фундаментально-технологічних і психотехнічних розробок з метою оптимізації педагогічного спілкування у ВНЗ. Розкриваються основні положення та психотехнічний інструментарій позитивної психотерапії, які визначають методологічну основу психологічного супроводу особистості. У якості форми впровадження програми оптимізації педагогічного спілкування у ВНЗ пропонується просвітницький тренінг, який розрахований на надання інформації, оволодіння знаннями, формування вмінь і навичок, що сприятимуть усвідомленому вибору варіантів поведінки, також на розвиток установок, усвідомлення потреб і мотивів, підготовку фахівців, навчання спеціалістів, які працюють з молоддю у сфері освіти, інформаційних технологій тощо.

Ключові слова: *педагогічне спілкування, позитивна психотерапія, суб'єкт, викладач, просвітницький тренінг.*

Постановка проблеми. Вища школа є тим соціальним інститутом, який через професійну підготовку нової генерації майбутніх фахівців забезпечує процес історичного, культурного й духовного поступу будь-якої держави світу. Вихід національної освіти на міжнародну арену на тлі глобалізаційних та інтеграційних тенденцій світової спільноти вимагає інноваційної комбінації кращих вітчизняних науково-освітніх традицій з релевантними психолого-педагогічній практиці зарубіжними теоретико-методологічними здобутками і психотехнологіями.

У контексті гуманістичної спрямованості змісту й методів вищої освіти актуальності набуває дослідження педагогічного спілкування як різновиду професійного спілкування педагога зі студентами, спрямованого на вирішення завдань навчання, розвитку й виховання майбутнього фахівця. Спілкування в освітньому середовищі ВНЗ постає засобом втілення мети й покликання вищої професійної освіти: забезпечувати відповідно до актуальних запитів і перспектив розвитку матеріального та духовного виробництва суспільно значущі показники конкурентоспроможності фахівців як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках праці.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасні дослідники в царині психолого-педагогічних наук розглядають структуру, функції, форми та стильові характеристики педагогічного спілкування (І. Д. Бех, О. О. Бодальов, М. Й. Боришевський, В. М. Галузяк, В. С. Грехнев, В. А. Кан-Калік, О. В. Киричук, Г. О. Ковальов, Я. Л. Коломінський, Н. В. Кузьміна, О. О. Леонтєв, М. І. Лісіна, Б. Ф. Ломов, С. С. Макаренко, Г. Ю. Микитюк, Н. В. Носова, А. О. Реан, Л. О. Савенкова, В. А. Семиченко, І. С. Сергєєв, М. В. Тоба, Т. Д. Щербан та ін.).

Незважаючи на вагомий внесок вищезазначених радянських і вітчизняних і зарубіжних (Г. Атвантер, Г. Баннер, В. Кессель, А. Косаковські, В. Фрізен, Г. Хібш та ін.) учених у теоретичне осмислення феномену педагогічного спілкування у вищих навчальних закладах, концептуалізація та розробка засобів оптимізації цього спілкування, запозичених із методичного арсеналу авторитетних психотерапевтичних напрямів, ще не стали предметом спеціального дослідження.

Мета статті полягає у висвітленні технологічної спрямованості та психотехнічної оснащеності методу позитивної психотерапії як засобу оптимізації педагогічного спілкування у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. У концептуальному осмисленні феномену педагогічного спілкування ми виходимо із твердження про важливість здійснення викладачем як суб'єктом адекватного вибору

виховних впливів відповідно до поставленої ним мети. В. М. Галузяк зазначає, що вибір педагогом тих чи інших способів спілкування в різноманітних ситуаціях педагогічної взаємодії являє собою складний процес, у якому когнітивний аналіз і раціональне прогнозування поєднується з безпосередньо-афективною емоційно-ціннісною оцінкою ситуацій та селекцією альтернативних способів і прийомів спілкування [1, 51]. Відбувається своєрідне афективно-ціннісне вподобання й когнітивно-раціональне зважування альтернативних цілей і способів дій, унаслідок чого з множини всіх потенційно можливих і відомих педагогу впливів системно відбираються цілі та способи спілкування, найбільш релевантні структурі його мотиваційно-ціннісної сфери.

Визначена «двокомпонентність» розроблюваної експериментальної моделі, у якій стверджується суб'єктно-ціннісна позиція викладача у процесі педагогічного спілкування ВНЗ, дозволяє вирішувати питання професійної етики викладача, а саме – конфлікт правомірності/неможливості втручання в систему особистісних цінностей студента. Професійна педагогічна етика передбачає повагу до ціннісних пріоритетів особистості та обов'язок передавати знання, вміння і досвід майбутнім фахівцям. Ця теза торкається ще однієї важливої проблематики навчально-виховної взаємодії ВНЗ, а саме – дотримання принципу збалансованої представленості в комунікативному процесі особистісної позиції викладача та виконуваної ним професійної ролі. Так, співіснування двох взаємодоповнювальних ідентичностей «Я-особистість» і «Я-професіонал» зумовлює особливості педагогічного спілкування у ВНЗ. Таким чином, завдання викладача в налагодженні продуктивних навчально-виховних взаємин ускладнюється необхідністю рефлексії власної позиції «тут і тепер» і відповідним вибором «адекватної реакції» на актуальне педагогічне завдання в контексті конкретної комунікативної ситуації.

В основу роботи з викладачами ВНЗ була покладена ідея про важливість відкриття, розгортання чи реабілітації людиною в своєму особистісно-професійному просторі суб'єктного потенціалу, в якому зосереджені можливості творчого саморозвитку й морально-ціннісної самореалізації. Специфікою роботи викладача є відсутність сприятливих умов і брак ресурсів для задоволення природної потреби в автентичній цілісності й конгруентному самовияві. Тому в основу розробки експериментальної програми з оптимізації педагогічного спілкування у ВНЗ засобами позитивної психотерапії лягла концепція, відповідно до якої механізмами особистісного самовизначення, діяльній самореалізації та

духовної трансценденції слугують прийняття й реалізація суб'єктом екзистенційної свободи та особистої відповідальності за здійснені, прогнозовані й нереалізовані вибори.

Формою впровадження програми обрано просвітницький тренінг, розрахований на педагогів вищих навчальних закладів як організаторів та ініціаторів педагогічного спілкування. В основу розробленої програми покладені базові концепти суб'єктно-ціннісного підходу й технологічно зорієнтовані положення позитивної психотерапії.

Форма тренінгу обрана тому, що саме практичне навчання та можливість реально пережити впровадження в життя отриманих теоретичних знань дозволяє в подальшому через реалізацію набутих умінь і навичок передавати власний досвід іншим. Подібна специфіка тренінгу дозволяє припустити більшу ефективність прогнозованих результатів з-поміж інших форм навчальної роботи.

Тренінг (від англ. to train, означає тренуватися) – в найбільш загальному значенні розглядається як засіб, сукупність прийомів і способів, спрямованих на розвиток у людини ти чи інших навичок і вмінь [6, 15]. Особливість групового тренінгу полягає в тому, що учасник займає активну позицію, завдяки чому засвоєння відповідних навичок і вмінь відбувається шляхом емоційного включення та переживання, отримання нового чуттєвого досвіду, а також через розширення репертуару належних поведінкових патернів.

У роботі групового тренінгу як засобу психологічної допомоги викриття людиною своїх деструктивних установок й вироблення нових форм реагування відбувається завдяки психотерапевтичному потенціалу групи як цілісного організму. Так, К. Левін зазначав, що люди мають вчитися бачити себе такими, якими їх бачать інші, адже самопізнання кожного поєднане з пізнанням нас іншими. Завдяки роботам Антона Месмера, Джозефа Пратта, Зигмунда Фройда, Луїса Вендера і, насамперед, Якоба Морено, Карла Роджерса й Курта Левіна встановлювалася істина про те, що поведінка людей у групах підлягає певним психологічним закономірностям і що група сама по собі може розглядатися як психотерапевтичний фактор. Психотерапевтичні можливості групового процесу реалізуються завдяки міжособистісній (соціальній) взаємодії, отриманню нових знань, механізмам саморозкриття, рефлексії, емпатії та ідентифікації, а також можливостям отримувати зворотний зв'язок і апробувати нові способи поведінки. Групова робота являє собою процес, у якому відбувається об'єднання людей у певному місці й у певний час під керівництвом спеціаліста, що пройшов підготовку в межах певного методу, з метою взаємного дослідження учасниками групи себе й інших, особистісного розвитку, саморозкриття, одержання знань про власну індивідуальність.

З-поміж існуючих видів тренінгу (комунікативний, соціально-педагогічний, соціально-психологічний, тренінг особистісного росту, бізнес-тренінг, просвітницький тренінг тощо) для реалізації розробленої експериментальної програми з оптимізації педагогічного спілкування у ВНЗ ми обрали останній. Головна мета просвітницького тренінгу, на думку Еліота Аронсона, – розвиток готовності до дослідження власної поведінки; набуття досвіду як інтеріоризованої сукупності точок зору учасників групи.

Просвітницький тренінг розрахований на надання інформації, оволодіння знаннями, формування вмінь і навичок, що сприятимуть усвідомленому вибору варіантів поведінки, також на розвиток установок, усвідомлення потреб і мотивів, підготовку фахівців, навчання спеціалістів, які працюють з молоддю у сфері освіти, інформаційних технологій тощо. Головна особливість просвітницького тренінгу полягає в тому, що такий тренінг може провести інструктор, який не має спеціальної тренерської підготовки. Особливістю просвітницької групової роботи є те, що в ній порушуються проблеми відповідальної поведінки.

Робота групи організується за певними законами, нормами і правилами, для її ефективності важливо розуміти, що відбувається з окремими учасниками і з групою в цілому як єдиним організмом. Важливо також відслідковувати й скеровувати напрями та шляхи роботи з групою учасників і володіти засобами реалізації групових цілей. Виконання подібних завдань вимагає опори на певну теоретичну модель. Позитивна психотерапія як окремий психотерапевтичний напрям надає потужний інструментарій і необхідні «конструкти» для проведення групової роботи з реалізації тренінгової програми. Специфікою позитивної групової психотерапії є «її здійснення у двох вимірах: навчальному й терапевтичному» [2, 31], тобто, окрім особистісно-емоційного досвіду, учасники тренінгової групи в руслі Positum-підходу знайомляться з теоретичними аспектами напряму.

Методичною базою й засобом запровадження програми стали технологічна спрямованість і психотехнічна оснащеність методу позитивної психотерапії.

Робота групи за методом позитивної психотерапії відбувається згідно з трьома фундаментальними положеннями, які визначають методологічну основу психологічного супроводу особистості. Відповідно до **першого** з них – *позитум-підходу*, що співвідноситься із принципом *надії* – концепції опори на конструктивну природу людини, остання наділена двома базовими здатностями – до любові і пізнання, які розвиваються та оформлюються в актуальні здібності під дією трьох факторів: тіла,

середовища та епохи. Так, «позитум-підхід пропонує розвиток здібності звертати увагу на очевидні позитивні ресурсні моменти минулого, теперішнього й майбутнього» [3, 20].

Відповідно до першого положення, метод позитивної психотерапії містить у своєму арсеналі певні техніки психологічної допомоги, застосування яких є високоефективним як в індивідуальній психотерапії, груповій роботі, так і в повсякденній практиці міжособистісної взаємодії. Розглянемо три основні техніки з широкого методичного репертуару позитивної психології. Інструментами, що знаходять своє застосування в руслі принципу надії, є позитивна реінтерпретація, крос-культурний підхід і техніка метафори.

Позитивна реінтерпретація полягає в розкритті прихованого змісту та ціннісного потенціалу подій, у які залучена людина. Дана техніка являє собою базову навичку позитивного мислення й допомагає розкрити неосяжні можливості на шляху реалізації ресурсних здібностей особистості і широких перспектив ситуації. Тобто, вміння позитивного тлумачення дозволяє звільнитися від життєвих автоматизмів та шаблонності міркування, що сприяє виробленню індивідуальної філософії буття та визначення онтичних сенсів.

Крос-культурний підхід у концепції Н. Пезешкіана має принципове значення, оскільки червоною ниткою проходить через всю позитивну психологію і являє собою «імпульс до апробування альтернативного способу мислення» [7, 16]. Транскультуральне бачення і сприйняття дійсності дає змогу повноцінно розуміти й безоцінково сприймати вчинки і реакції партнера по спілкуванню, а також сприяє розширенню меж власного арсеналу способів дій.

Досвід застосування техніки «*Метафора*» у психотерапевтичній практиці є особливим надбанням позитивної психології, яке виконує функцію зміни життєвих диспозицій, а, отже, виховного й терапевтичного впливу. Ефективність використання метафоричних образів у мовленні виражається в наданні кожним індивідом власного сенсу почутому відповідно до набутого досвіду та психоемоційного стану, а також до переконання в істинності, чи, навпаки, розуміння відносності певних норм і ціннісних орієнтацій. Таким чином, казки, приказки, легенди, притчі в позитивній психології поділяються на дві групи: історії, які стверджують існуючі норми, та історії, які піддають сумніву непорушність існуючих норм.

Явища, що виникають в емоційній та міжособистісній сферах людини при ознайомленні зі змістом метафоричного тексту, Н. Пезешкіан визначив як «функції метафори» [5]: 1) функція дзеркала (зміст метафори, що об'єктивує реальну ситуацію, подію, поведінку людини, стимулює мисленнєві процеси,

що призводять до самозмін); 2) функція моделі (дозволяє розширювати «асортимент» дій і способів поведінки в конфліктній ситуації); 3) функція опосередкування (метафора створює невимушену атмосферу міжособистісної взаємодії, нівелюючи захисні механізми людини, створюючи при цьому зону комфорту й безпеки); 4) функція хранителя досвіду (терапевтичний вплив метафори триває за межами терапевтичної ситуації); 5) функція носія традицій (історії, міфи, легенди, притчі зберігають та передають мудрість і досвід людства); 6) функція фасилітатора регресії (через уяву, фантазію людині легше розкриватись і задіяти ресурси «природної дитини»); 7) функція контрконцепції (метафора надає простір для розширення концептуального поля і традиційного сценарію поведінкових реакцій); 8) функція зміни позиції (метафора закликає до пошуку альтернативних варіантів вирішення проблем).

Техніка «Метафора» є універсальним механізмом набуття соціального досвіду, який практикується не лише в межах позитивної психології. Так, символічність міфів та їх суспільне значення досліджували З. Фройд, К. Юнг, Е. Фромм та ін. Особливістю мови символів є відмінність її логіки від тієї, за якою ми живемо, це – єдина універсальна мова, винайдена людством, єдина для всіх культур у всій історії [8, 183]. За визначенням Е. Фромма, мова символів – це така мова, за допомогою якої внутрішні переживання, почуття та думки набувають форми подій зовнішнього світу, що виразно сприймаються [8, 183]. Образність, символічність та зміст метафори відкривають людині доступ до осягнення незнаних глибин духовного світу, розуміння якого відбувається за принципом: зайве пояснювати, коли прагнеш розуміння.

Досліджуючи метафору як предмет аксіопсихологічної герменевтики, З. С. Карпенко доводить, що тлумачення метафор дозволяє проникнути в аксіосферу особистості – різноманітних суб'єктних протистоянь у межах інтегральної суб'єктності (діалог відносного суб'єкта (індивіда) з метасуб'єктом (індивідуальністю), полісуб'єкта (особистості) з абсолютним суб'єктом (універсальністю) тощо). Умовою тлумачення метафоричних репрезентацій ціннісної свідомості є феноменологічне відцентрування, що дозволяє зрозуміти явний і прихований аспекти змісту метафори, схоплення «взаємодіючих голосів», об'єктивованих у слові, жесті, інтонації тощо внутрішнього діалогу [4, 139].

Таким чином, перше фундаментальне положення – «позитум-підхід» (принцип надії) – сприяє зміні емоційного стану людини, створенню продуктивного поля відносин, завдяки якому відбувається послаблення впливу старих неадаптивних установок, активізується пошукова активність, розвивається здатність адекватного відображення реальної дійсності.

Другим концептуальним положенням роботи в методі позитивної психотерапії є концепція *диференційного аналізу* змісту й динаміки актуального, базового і внутрішнього *конфліктів*. Відповідно до другого положення, що відповідає *принципу балансу*, кожна людина при вирішенні своїх проблем застосовує чотири форми переробки конфліктів: тілесна сфера («втеча» у хворобу, лікування, профілактику / у спорт, естетику тіла); сфера діяльності («втеча» в роботу, процес роботи (старанність), результат діяльності (цілеспрямованість), втеча в науку, боротьбу з проблемами (героїзм) / «втеча» в байдужість до роботи, бездіяльність, втеча від вимог роботи (лінощі)); сфера контактів («втеча» в поглинутість спілкуванням, у свята, святкування / «втеча» в самотність, замкненість); сфера сенсів, фантазії та інтуїції («втеча» у фантазії, релігію, служіння (порятунок знедолених) / знецінення, цинізм, депресія). У диференційному аналізі змісту внутрішнього конфлікту застосовується також вивчення чотирьох базових емоційних установок людини (чотирьох ідентичностей: «Я», «Ти», «Ми», «Пра-Ми»), тобто причини (підґрунтя) того, що вона віддає перевагу одним видам і формам соціальних стосунків замість інших. Отже, друге положення (принцип балансу) передбачає дослідження та врівноваження первинних і вторинних базових здатностей і актуальних здібностей, розвиток умінь поєднувати розрізнені частини в єдине ціле, зберігати й відновлювати баланс, вирішувати ключовий конфлікт щирість/ввічливість шляхом набуття природності і, таким чином, лишатися собою, формуючи межі особистісного простору.

Третім ключовим положенням методу позитивної психотерапії є ідея *п'ятикрокової стратегії* допомоги та самопомоги, кожен етап якої передбачає здійснення певної мети та втілення конкретного змісту. Проте реалізацію стадій даної моделі можливо прослідкувати не лише в ситуації психотерапевтичної допомоги, але й у процесі міжособистісної взаємодії, не пов'язаної з наданням психологічної допомоги. Принциповим є те, що на кожній стадії п'ятикрокової моделі задіяні певні актуальні здібності, які визначають перебіг даного етапу інтеракції. Так, етап *дистанціювання*, на якому відбувається налагодження контакту та розкриття змісту повідомлення, підтримується за допомогою принципу надії, здатності любити і приймати, приділяти час та надавати простір, а також виказувати довіру та проявляти терплячість. Етап *інвентаризації* передбачає дослідження визначеного під час взаємодії питання та задіяння здатності до пізнання.

Підтримка партнера по спілкуванню відбувається на стадії *ситуативного заохочення*, на якій важливими стають первинні актуальні здібності суб'єкта. Стадія *вербалізації* передбачає вироблення способів

розв'язання та шляхів реалізації намічених планів, при якій першочерговим є можливість знаходження балансу між здатностями щирості та ввічливості. Остання стадія пов'язана з *конструюванням майбутнього*, розширенням світогляду людини та її ціннісним самовизначенням. Таким чином, кожен момент міжособистісної взаємодії акцентує певну стадію п'ятикрокової моделі допомоги в позитивній психології, що свідчить про змістовність і результативність процесу комунікації на даному конкретному часовому та просторовому відрізку.

Здійснення *принципу самодопомоги* за своєю сутністю є результатом, продуктом і наслідком роботи в руслі позитивної психотерапії, коли людина вчиться не переносити конфлікт на інші сфери життєдіяльності, проте відкриває нові можливості, визначає нові цілі, беручи при цьому на себе відповідальність за здійснені вибори, скоєні вчинки і за власне майбутнє.

Ще одним важливим методологічним аспектом позитивної психотерапії є виокремлення та відстежування *стадій соціальної взаємодії*, які проходить людина як в індивідуальному розвитку, так і в партнерських взаємостосунках. Такими стадіями є: 1) стадія прив'язаності, заснована на біологічній залежності дитини від матері, що виявляється в потребі перебування поряд з іншою людиною, при цьому відбувається диференціація здатності любити; 2) стадія диференціації, на якій розвиваються спеціалізовані концепції та поведінкові норми (відбувається диференціація здатності пізнавати); 3) стадія відокремлення, на якій активізується розвиток самостійної та зрілої особистості, дана стадія необхідна для вироблення здатності до встановлення нових контактів. Для збереження продуктивних відносин важливим є знаходження партнерів по спілкуванню на однакових стадіях взаємодії та одночасний їх перехід від однієї до іншої, завдяки чому реалізується можливість обопільного задоволення потреб комунікації.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Таким чином, позитивна психотерапія як окремий і самодостатній метод володіє надійною методологічною та психотехнічною базою надання психологічної допомоги різного рівня. Тому запозичення й застосування процедурного психотехнічного потенціалу цього методу розкриває перспективи ефективного впровадження основних ідей програми оптимізації педагогічного спілкування у ВНЗ. Пропонований позитивно-психотерапевтичний формат інтерпретації освітньої взаємодії у ВНЗ дозволяє розширити компетенцію психологічної служби вищої школи щодо налагодження розвивального освітнього діалогу між викладачами і студентами, відкриваючи дорогу запровадженню адаптованих до умов навчання у вищій школі інноваційних фундаментально-технологічних і психотехнічних розробок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузяк В. М. Мотиваційно-ціннісні детермінанти індивідуального стилю педагогічного спілкування : дис... канд.. психол. наук : 19.00.07 / Василь Михайлович Галузяк. – К., 1998. – 199 с.
2. Калашник Т. И. Метод позитивной психотерапии в групповой и индивидуальной психокоррекции / Т. И. Калашник. – Одесса-Черкассы-Висбаден, 2000. – 76 с.
3. Карикаш В. И. Работа на пяти метауровнях в Позитум-подходе Н. Пезшкиана / В.И. Карикаш // Позитум-Украина : научно практический журнал. – 2007. – № 1. – С. 18–22.
4. Карпенко З. С. Аксиологічна психологія особистості / Карпенко Зіновія Степанівна. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. – 512 с.
5. Кравченко Ю. Е. Психотерапевтическое консультирование в методе позитивной психотерапии : метод. материалы / Ю.Е. Кравченко. – [под ред. В. И. Карикаша]. – Черкассы, 2008. – 20 с.
6. Пахальян В. Э. Групповой психологический тренинг : учеб. пособие / В. Э. Пахальян. – СПб. : Питер, 2006. – 224 с.
7. Пезешкиан Н. Психосоматика и позитивная психотерапия / Носсрат Пезешкиан ; [пер. с нем]. – 2-е изд. – М. : Инст-т позитивной психотерапии, 2006. – 464 с.
8. Фромм Э. Душа человека / Эрих Фромм ; [общ. ред., сост. и предисловие П. С. Гуревича]. – М. : Республика, 1992. – 430 с.

РЕЗЮМЕ

Д. В. Черенщикова. Психотехнический репертуар программы оптимизации педагогического общения научно-педагогических работников в формате позитивной психотерапии.

В статье содержится обоснование актуальности применения адаптированных к условиям обучения в высшей школе инновационных фундаментально-технологических и психотехнических разработок с целью оптимизации педагогического общения в ВУЗе. Раскрываются основные положения и психотехнический инструментарий позитивной психотерапии, которые определяют методологическую основу психологического сопровождения личности. В качестве формы внедрения программы оптимизации педагогического общения в ВУЗе предлагается просветительский тренинг, который рассчитан на предоставление информации, овладение знаниями, формирование умений и навыков, способствующих осознанному выбору вариантов поведения, также на развитие установок, осознания потребностей и мотивов, подготовку специалистов, обучение специалистов, работающих с молодежью в сфере образования, информационных технологий и т.д.

Ключевые слова: педагогическое общение, позитивная психотерапия, субъект, преподаватель, просветительский тренинг.

SUMMARY

D. Cherenshchikova. Psycho-technical repertoire of the program of scientific-pedagogical workers' pedagogical communication optimization in the format of positive psychotherapy.

The article contains the rationale for introducing adapted to the learning environment of higher school innovative fundamentally-technological and psycho-technical developments to optimize pedagogical communication in higher educational institutions. The study of pedagogical communication is based on the idea of the importance of the discovery, deployment or rehabilitation of a person in his personal-professional space of subjective potential, at which capacity of creative self-development and moral-valued self-realization

are focused. As the form of implementation of the program of pedagogical communication optimization in higher educational establishments educational training is proposed. Group training is considered as a means of psychological assistance to human expose of destructive attitudes and the development of new forms of response, due to the psychotherapeutic potential of the group as a whole organism.

The basic terms and psycho-instruments of positive psychotherapy that comprise the methodological basis of psychological support of a person are revealed. The following fundamental provisions of positive psychotherapy that comprise the methodological basis of psychological support of individual are considered: positum-approach (principle of hope) as the ability to find a resource, concept of the differentiated analysis of the content and dynamics of conflict (principle of balance), the idea of five-step strategy of assistance and self-care. The proposed psychotherapeutic positive-format of interpretation of educational cooperation allows increasing the competence of universities' psychological services to establish educational developing dialogue between the teachers and the students.

The educational training is designed for the provision of information, acquisition of knowledge, development of skills and abilities that facilitate the selection of the variants of behavior, also for the development of attitudes, awareness of needs and motivation, training of specialists, training of professionals who work with young people in the sphere of education, information technologies, etc. The main peculiarity of educational training is that it can be provided by an instructor who has no special coaching. The peculiarity of the educational group work is that it highlights the issue of responsible behavior.

Key words: *pedagogical communication, positive psychotherapy, subject, teacher, educational training.*